

TRANSILVANI'A.

Foia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta foia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fr. v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 4 fr. cu porto poste. Abonamentulu se face numai pe cate 1 anu intregu. — Se abonează la Comitetulu asociatiunei in Sibiuu séu prin posta séu prin dd. colectori.

Nr. 19.

Brasovu 15. Septembre 1868.

Anulu I.

Despre medicina cu respectu la poporulu romanescu.

(Continuare).

Se lamurim aces'ta si mai apriatu. Déca in vreo parte a trupului nostru intra unu trupu strainu, de ecs. o tiéndara in degetu, vedemu ca loculu acel'a incepe se rosiésca, se incaldiesce, se imfla, incepe a duré, cóce (puroiéza), sparge si cu puroiulu tiendar'a ese afara, apoi incéta durerea, se desimfla, se despóie pelea vechia si se preface alt'a noua. Cine a facutu tóte acestea? Puterea vindecatória a naturei, ce jóca in trupulu omenescu. Ea adeca, cá se scape partea intinsa, mana o multime de sange intr'acolo si produce o reactiune prin imflare, durere si puroire, prin care apoi lapada afara trupulu strainu; atunci apoi incéta de a mai lucra asupr'a acelei parti. Se pote intempla inse, ca corpulu acel'a se strabata in vreo parte a trupului atatu de afundu, incatut puterea vindecatória a naturei este silita a intrebuintia reactiunea cea mai mare, inse si atunci séu fórte cu greu, séu nici-decatu nu pote scôte acelu trupu strainu. Si eata aci este de lipsa de ajutoriulu nostru, care va stá in atat'a, ca rosiati'a si imflatur'a (inflamati'a) prea mare o vomu stemperá cu cârpe muiate in apa rece, prin care se va inlesni si puroirea, plesnirea si surgerea; de va cere trebuinti'a, vomu da ajutoriu cá se ésa si trupulu strainu mai lesne si mai curendu, si asia sprijinindu puterea vindecatória a naturei si redicandu obstacolele, ce aru impededao in lucrare, amu facutu totu.

Despre puterea vindecatória a naturei a vorbitu marele

Hufeland inca in alu 90-lea anu alu seculului trecutu, candu dîce: „Totu acele puteri si legi ale trupului organicu viu, prin care se forméza bôlele, sunt prin care ele se redica, se stra-forma, se domolescu si se restituesce érasi ecuilibriulu.“ Éra renumitulu fisiatru Rausse vorbindu in contr'a mediciloru, carii dîcu, ca lécurile silescu trupulu cá se'si recastige sanetatea, dîce: „Organismulu omenescu este unu capu d'opera perfectu; elu nu se bolnavesce din capriciu si prostia, ci numai din sil'a fisica, déca i se impedeaca conditiunele secretiunei (stórcerei) si nutritiunei (hranirei), ori déca intra in elu materii eterogene (straine); si déca lécurile l'aru puté sili a se face sanatosu, atunci organismulu omenescu ar fi cá unu copilu destramatu, capriciosu, care in cerbici'a sa s'ar infuria asupr'a sa insusi si care ar trebui silitu prin veninu, cá se fia ferice, adeca sanatosu. Nu, Domni mei, nu e organismulu animalu unu copilu destramatu si prostu, care se astepte sila la fericirea sa prin marionetii eruditiiunei medice, prin veninuri, ci elu este unu perfectu capu d'opera alu creatiunei, elu este in privint'a propriului seu bine unu intieleptu infalibilu; elu care pricepe a se edifica atatu de minunatu din embrione (coltiu) pana la cea mai inalta perfectiune a formeii, elu cunóisce fara indoieá si midiulcéele de a'si vindecá bôlele, si numai dupa ce este inveninatu in contr'a instinctului seu cu forti'a prin lécuri si placeri (voluptati), isi perde capacitatea de a'si alege midiulcéele spre total'a sa vindecare independente si securu; inse si atunci elu are inca neinsielatóri'a putere de a'si intocmi töte functiunele si actiunile vitali asia, incatul se póta amaná mórttea catu se póte mai departe.“ — „Natur'a,“ dîce Paracelsus, „isi are mediculu propriu in sine insasi, acel'a vindeca ce mai este bolnavu. Se scie dara ori ce medicu, ca in trupu este celu ce vindeca in elu. Déca inse mediculu cugeta ca elu este celu ce vindeca acolo, apoi se insiéla elu pe sine insusi si nu cunóisce propri'a sa arta.“

Noi scimu prea bine, ca numai acei ómeni, pe carii i a inzestratu natur'a cu unu trupu virtosu si sanatosu si carii vietuescu conformu legiloru ei celoru nestramatibili, potu avé instinctu justu si ageru, care se'i conduca intru conservarea trupului propriu.

Civilisatiunea aduse cu sine inca si fatalitatea, cá cei mai pucini ómeni se póta vietuii conformu legiloru naturei; inse si aici creatoriulu a ingrijitu, pentruca ómeniloru lea datu minte, adica ceva mai sublimu, mai spiritualu. Si déca omulu prin

dobandirea acestui daru inaltu nu s'aru face mai procopsitu decatu mum'a sa natur'a, care de multu nu'lui mai indestulesce si pentru aceea omulu face cu ea procesu scurtu, 'i intorice spatele, nu asculta de vocea ei, nu urmeza legilor ei, ci pretinde a si domni preste ea, a o disciplina mai departe, deca ar suge si elu nutrementulu seu nemidiulocitu din peptulu ei, precum facu alte fapturi, si nu l'ar refusá, pentru ca ea 'i da numai producte crude, pe care trebue se le faca bune de mancatu prin ferbere, frigere, dospire, destilare s. a., firesce ca nici civilisatiunea nu ar fi asia stricat ora si natur'a nu ar mai tracta pe omu ca pe unu fiu vitregu incarcandu'lui cu unu balastu de bôle.

Cere dara trebuintia, ca pe langa tota civilisatiunea se ne intorcemu erasi la mam'a nostra la natura si se ascultamu cu atatu mai multu de vocea ei cea santa, cu catu sciintiele naturali, multiamita geniului timpului, ne dau o inviatuie cu viintiosa, cumu se facemu noi acest'a.

Trupulu nostru este supusu unei continue asia numite neparliri, adeca elu scote din sine necontenit partile striate si se renoesce din sange, respective din midiul cele nutritorie pe care le mancamu. Acestu procesu se numesce schimbarea materiei. Elu este cea mai inalta lege a vietiei nostre trupesci. Dela regulat'a decurgere a acelui procesu depinde sanetatea. De aceea se poate dice cu totu dreptulu, ca schimbarea normala a materiei este sanetatea si impedecarea ei este bôla. Natur'a a ingrijitul prea inteleptiesce, ca acesta schimbare a materiei, deca omulu oricumu traieste rationalmente, se mërga regulatu. Ea a datu trupului doua feliuri de organe ca se o sprijinesca: de o parte organe de escretiune (ce storcu afara), de alta parte organe reintregitorie. Intre cele dintaii numeramu plamanile, renunchii, matiele curului si la muieri vagaun'a; peste tot inse pelea din afara. Organele reintregitorie suntu in lini'a prima organele digestiunei (rejnjirei, mistuirei), adeca canalulu care incepe in gura si se finesce in siediutu cu organele sale laterali, adica galcile salivali si mucose pancreata (galc'a foalelui) ficatulu, splin'a, in a dou'a linia sunt active la reintregire erasi plamanile si pelea. Midiulocirea ambeloru acestoru activitatii ale trupului se face prin cercularea seu amblarea sangelui. Sangele dara este midiulocitoriu principale alu schimbarei materiei.

De aci urmeza, ca pentru a schimba materiei se mërga regulatu si bine pe drumulu seu, se cere ca organele atatu

cele escretionali, catu si cele intregitórie se fia bune, sanetóse.

Acést'a se pote efectui prin invirtosire séu intarire. Invirtosirea dara produsa rationalmente se pote considerá cá alf'a si omeg'a, adeca inceputulu si finitulu tuturoru reguleloru sanetatiei, ba inca si tóta procedur'a medica se pote basá pe acest'a. In drépt'a definitiune si aplicare a conceptului Invirtosiare jace cheia la intrég'a si naturei corespundietória scientia despre sanetate, adeca a Igieniei si despre bóle, adeca a Terapiei fisiatrice séu firesci.

Déca amu intrebá ce insemnéza invirtosiarea trupului? Atunci respunsulu nu ar poté fi altulu, decatu ca sub invirtosiarea trupului este de a se intielege multirea pana la superlativu a intregei puteri de resistentia a lui asupr'a tuturoru influintieloru si relatiunilor telurice (pamentesci) cate lucra asupr'a lui, fia acestea numai influintie atmosferice si ale tempestatiloru, séu din lucrarea midiulócelor nutritóre, séu din lips'a acestor'a, séu de acele ce se potu esca din comerciulu sociale si din contactulu cu fintie omogene.

Invirtosirea regulata are de scopu pe omulu intregu. Nu vomu poté invirtosia pelea prin slabirea nerviloru, nici stomaculu prin a renunchiloru, nici muschii prin a plumaniloru s. a. Organismulu este viu, elu este unulu si activitatea singuraticeloru sisteme, organe si parti ale sale se incópcie astfeliu intre sine si sunt multiferi dependenti unele dela altele, incatu invirtosiarea unui organu cu negrijirea altuia in fine s'ar resbuna asupr'a sa insusi si folosulu ce s'ar parea a fi castigatu s'ar intórce spre mai mare stricatiune.

In catu ne voru iertá puterile si in catu onorat'a redactiune a acestei foi ne va dá locu in fóia acésta, ne vomu sili se damu cetitoriloru nostrui si prin ei poporului nostru unele cunoscintie practice despre invirtosiarea trupului, incependum dela pele, fiindca ea este mai latíta preste trupulu nostru si pentru aceea este si mai espusa influintieloru si stricatiuniloru aceloru medii terestri ce impresóra pe omu, adeca a aerului, umedielei, frigului si caldurei. De aci vomu trece la plumanii, apoi la stomachu, muschi, óse, renunchi, organele udului, matie, ânima, creeri, organe genitali si nascatórie, ale sensuriloru si a. Acést'a o vomu face dupa scriptele celoru mai renumiti auctori si fisiatrii ai tempului de facia.

Mai nainte de ce vomu incepe disertatiunea nostra despre invirtosirea trupului, fiane iertatu a premit o disertatiune despre starea vietiei cu respectu la sanetate, bôla si vindecarea ei.

Dr. Vasiciu.

Archiv'a istorica a Romaniei.

(Fine).

Documentele posterioare, adeca din secolii XVI, XVII si XVIII, presenta in colectiunea nostra un'a nu mai pucina importantia istorica, de si ele in genere se repórta deja la ua epoca mai bine cunoscuta si potu fi adunate intr'unu numeru multu mai considerabile. Ne vomu margini de a cita urmatoréle cateva:

I. Discursulu politicu alu lui Luca Carjea din 1523 asupr'a necesitatii unei lege anti-mohamedane: modelu de elocuentia, de judecata, de logica;

II. Documentulu dela Vladislau-Voda din 1524, din care apare ca strabunii nostrii scieau dejá a utilisa monastirile pentru fundarea ospitiurilor pentru saraci si altoru ospitiuri pentru straini, dôua institutiuni corespondietórie cu unu gradu inaltu de civilisatiune.

III. Documentulu dela Radu-Voda Calugérulu din 1546 despre viteji'a vistiernicului Radu Golescu, fôrte importantu pentru istoria artei militarie la romani.

IV. Documentulu din 1567, prin care ni se desmasca dramaticele terori ale sufletului lui Alecsandru-Voda Lapusiné-nulu, candu in ajunulu mortii ilu persecutau umbrele victimelor sale, mai cu séma ale stinsei familia alui Petru-Raresiu.

V. Scrisórea viziriala din 1574, cuprindiatória de notiuni pretiose si necunoscute pana astadi asupr'a revoltei lui Iona-sicu-Voda celu cumplitu contr'a turciloru.

VI. Documentulu din 1577, care descrie curiosulu ceremonialu alu fratiei de cruce; un'a din cele mai frumóse si mai vechie institutiuni ale strabuniloru nostrii.

VII. Documentulu fara data dela Alecsandru-Voda Mircea cu poetic'a descriptiune a eroismului fratiloru Golesci si cu detalie de totu noue asupr'a invasiunii lui Ionasicu celu cumplitu in Tiér'a-Romanésca.

VIII. Epistol'a din 1627 dela mitropolitulu transilvanu

Dositeu, din care se descoperu unele deosebite legaturi bisericesci intre romanii din Ardélu cu acei din Moldov'a.

IX. Documentulu din 1628 dela Mironu-Voda Barnoski, din care ne convingemu despre anticitatea votului universale la romani!

X. Documentulu din 1649 dela Mateiu Bassaraba cu unu viu tablou de desordini, pentru carii poporulu romanu acusá si despretiua clerulu monasticu.

XI. Autografulu din 1649 alu mitropolitului Dositeiu, prin care ne luminamu asupr'a originei si primelor studie ale acestui mare poetu si ierarchu moldovenescu!

XII. Sublim'a epopea din 1684 alui Mironu Costinu asupr'a istoriei romane, considerata din punctulu de vedere celu mai unionistu, fara marsiave antipatie locali.

XIII. Not'a din 1689 a francesului Neuville asupr'a aventurelor celebrului Nicolaiu Milesco, unu boieru moldovenescu ambasadoru pe langa imperatulu Chinei!

XIV. Testamentulu din 1732 alu lui George Petriceico-Hajdeu, celu mai patrioticu monumentu alu durerilor unui romanu instrainatu!

Afara de aceste vomu atrage atentiunea lectorilor unui mare numaru de altele, cari la prim'a vedere se paru a fi de un'a mai mica insemnata, de si ele arunca un'a viua lumina tocmai asupr'a vietiei intime ale vechilor romani; noi vorbimu despre scurtele si trecatoriele transactiuni, din carii se lamurescu pretiurile lucrurilor pana si ale celor mai ordinarie, precum buna óra: in 1683 un'a védra de vinu costa 30 bani, numeranduse 150 bani intr'un'a costanda; in 1650 unu mâru arbore costa 1 leu; in 1636 unu bou costa 6 galbeni si 15 potroinici, un'a mertia de grâu — 4 potroinici; in 1622 unu calu costa 600 bani, un'a oca de feru — 15 bani, unu foiu de fauri — 1 galbenu; in 1620 un'a dulama de grana cu vulpi costa 4300 aspri, unu calu murgu cu freu si cu sica turcésca — 4500 aspri, unu cotu de tulpanu 54 aspri; in 1612 unu bou costa 6 zloti, un'a vaca cu vitielu 5 — zloti, unu cojocu — 1 galbenu, un'a zechia tieranésca — 2 zloti etc.

Pentru a arata acumu modulu, in care colectiunea nôstra pote si trebue a fi utilizata prin unu studiu comparativu alu documentelor cuprinse in ea, vomu aborda de pilda cestiunea municipalitatilor romane: care e originea loru? carii au fostu atributele loru? care fù procedur'a loru? personalulu si altele?

Mironu Costinu afirma, cum ca ungurii si sasii in Mol-

dov'a, éra ungurii, sasii si serbii in Tiér'a-Romanésca, introducêndu carciumente, dedera nascere municipalitatiloru. (Pagin'a 168 si 172).

Din tóte documentele vedemu, ca municipalitatile romane se compuneau din cate treisprediece membrii: douisprediece purgari si unu capu numitu in Moldov'a sioltuzu, éra in Tiér'a-Romanésca sudtiu séu judestiu.

Aceste numiri justifica afirmatiunea lui Mironu Costinu; caci cuvântulu purgaru e ungaro-sasescu*) modificatu din cuventulu germanu Bürger; cuventulu sioltuzu e de asemenea sasescu:**) Schultheiss; cuventulu sudtiu e serbescu; incat u chiaru numai de pe aceste cuvinte se recunósce elementulu saso-serbescu alu municipalitatiloru muntenesci si elementulu saso-maghiaru alu municipalitatiloru moldovene.

Documentulu dela Alecsandru-Voda Iliasiu din 1453 Genariu 12 dovedesce in adeveru sasonismulu municipalitatiloru moldovene: elu numesce lamuritul „Sasi“ pe sioltuzulu si pe purgarii dela Baea. (Pag. 102).

Acelasiu documentu probéza, ca municipalitatea, celu pucinu in secolulu XV, era autonoma in cerculu proprietatiloru orasienesci: voindu a capeta dela ea vreunul lucru, guvernulu nu porunceala, ci intrá in bunavoiéla „tocmela.“ (Pag. 103).

De si cele mai multe documente mentionéza totudéun'a complectulu municipalitatii in numeru de 13, totusi chiaru singuru judestiu séu sioltuzulu era cate-ua-data indestulatoru pentru a representá pe toti colegii sei, fiindu numai elu responsabile pentru sigilulu municipale, precum se vede din documentulu din 1665, Maiu 7. (Pag. 79).

In afaceri de un'a mare importantia, buna-óra vendiarea vreunei proprietati orasienesci, catra municipalitatea ordinaria se mai adaugeau alti membrii ad-hoc, si anume preotii si diaconii domnesci, séu ver-ua cativa „orasiéni betrani,“ precum vedemu din documentulu din 1591 Octombrie 4 (pag. 105), din acel'a din 1649 Augustu 30 (pag. 106), din acel'a din 1065 (pag. 79) etc.

Fiacare municipalitate avea cate unu sigilu propriu, care se intiparea cu fumu; sigilulu Tergoviscei erá unu vulturu bi-

*) Ne indoimur. *Πλετος* in grecesce insemnă turnu; in latinitatea evului mediulociu este Burgarius si Burgensis, in franc. Bourgeois. Red.

**) In latin. med. Sculdasius, Sculdasio, Scultetus, la longobardi dupa Paulus Diaconus Schuldaben. Red.

zantinu, alu Trotusiului unu bratiu cu ciocanu (pag. 105), alu Petrei ua capra (pag. 79), alu Botosianiloru unu paunu etc., in giurulu caror'a se scriea slavonesce séu romanesce: „pe-cetea orasiului cutare.“

In Sucéva pe langa municipalitatea romana figurá un'a alta municipalitate armenésca, precumu arata documentulu din 1669 (pag. 139); nu scimu déca si armenii din celelalte orasie se bucurau de unu asemenea privilegiu.

Sfer'a actiunei municipalitatiloru nu se marginea numai in cerculu propriu alu orasieloru respective, ci si afara din orasie asupr'a intregului teritoriu dependinte séu „ascultatoriu,“ in care se coprindeau mai multe sate, precumu se vede din documentulu din 1591 Octombrie 4.

Indatoririle municipalitatiloru erau:

De a apara teritoriulu orasienescu contr'a usurpatiuniloru, precumu se vede din generalitatea documentelor.

De a cerceta si déca se póte de a impacá procesele pen-tru viie, case etc., precumu se vede din documentulu din 1679 Aprile 27 (pag. 60).

De a certificá sub sigilulu municipale transactiunile de proprietati intre orasieni, precumu se vede din generalitatea documentelor.

De a tiené unu registru de toti proprietarii orasiului, precumu se vede din documentulu din 1620 Martiu 15 (pagina 131).

De a priveghia asupr'a aprovisionarii orasiului in condi-tiuni stricte, cerute de obiceiurile tierei, precumu se vede din documentulu din 1525 Septembrie 20 (pag. 57).

De a aduna si a respunde fiscului darile cuvenite din partea orasiului, precumu se vede din docum. din 1608—9 (pag. 70).

De a forma din orasieni contingentele de óste cerutu in timpu de resbelu, precumu se vede din documentulu din 1665 (pag. 79).

Form'a legala, de si nu totudéun'a urmata, a actelor emanate dela municipalitate erá urmatória:

„In anulu . . . a lunei in a . . dî.“

„In dílele prépiosului si précviosului domnu alu nostru Ioanu (cutare) cu mil'a lui D-dieu domnulu tierei (cutare) si in dílele sioltuzului séu judetiului (cutare) cu 12 purgari (fa-cênduse lucrarea cutare), deci noi inseriendu transactiunea in catastifulu orasiului (cutare), deliberamu totu-deua-data acésta

serisore a nostra de incredintiare sub sigilulu municipale, fiindu de facia ómeni buni anume (ver-ua-cativa marturi).

Acésta eleganta forma se vede din documentulu din 1620 Martiu 15 (pag. 181).

Cas'a sioltuzului séu judetiu servia dreptu pretoriulu municipalitatii, precumur urméra din documentulu din 1665 Noembre 10 (pag. 79).

Lucrarile municipalitatilor se scrieau slavonesce aprope pana la jumatatea secolului XVII., totusi se afla acte municipale scrise romanesce inca din secolulu precedinte, precumur de pilda este acelu din 1591 Octombrie 4.

Atat'a deocamdata; documentele ulterioare ne voru descoperi mai multe detalie.

Credemu ca ne amu realisatu deplinu intentiunea de a justificá intr'unu modu palpabile suprem'a importantia istorica a publicatiunei nostre.

Hajdeu.

Din actele societatiei „Transilvani'a“ pentru ajutoriulu studentilor romani din Transilvani'a si partile ei.

(Fine).

D. Hajdeu, membru alu comitetului, pronuncia urmatoriulu discursu:

„Domnele mele, Domnii mei!

Priimindu din partea colegilor mei insarcinarea de a tiené cu ocasiunea solemnitatii de astazi, unu discursu, m'am silitu a alege o thesa, care se fia intr'o legatura intima cu insusi scopulu societatii „Transilvani'a.“

Mi-ar fi lesne, Domniloru, de a ve vorbi si eu despre o multime de lucruri forte interesante, din punctulu de vedere abstractu alu sciintiei séu alu literaturlei; mi-ar fi lesne de a merge in urmele distinsilor oratori ce au ilustratul dejá acésta catedra: Atheneului romanu, intretienenduve la rîndulu meu despre Goethe si despre Mirabeau, despre lucsu, despre animalele domestice, despre mythologi'a indiana, despre poemele osiane; dar atunci Dvóstra ati avé totu dreptulu a me intrebá: Ce au a face tóte acestea cu caracterulu propriu alu asociatiunei in numele careia suntemu intruniti aicea?

Asia dar, lasandu la o parte tóte subiectele universale si cosmopolite, bune pentru alte timpuri si pentru o alta specie de adunari, eu me voiu margini, Domniloru, in discursulu de

facia, de a atinge pre scurtu, fórte pre scurtu, o cestiune curatú romanésca (aplause), egalmente importanta pentru tóte provinciele romane, si anume o se me incercu a studia impreuna cu Dvóstra acele midilóce seculari si providentiali, prin cari strabunii si fratii nostri au reusit u conservá nationalitatea loru atatu pre tiermii marei negre, precum si la acele doue crescete opuse, la Carpati si la Balcani. Romanulu din Macedoni'a, romanulu de pe Dunare si romanulu din Ardealu, de si pusi fiacare intr'o positiune absolutamente diferita, totusi au pastrat u de o potriva, cu aceeasi persistenția, cu acelasi focu, limb'a, obiceiele, traditiunile, caracterulu, fisionomi'a, intr'unu cuventu, tóte elementele, din complecsulu caror'a se formează unu corpu compactu numit u nationalitate. A cercetá principalele cause ale acestui fenomenu, ca-ci motivele cele secundarie si acesorie prin numerulu si prin varietatea loru scapa totud'aua din vederea istoricului, este materi'a discursului meu de astadi.

La pôlele muntiloru Balcani esista unu poporu, pre care bulgarii 'lu strimtorescu pre de o parte, albanesii 'lu stringu pe de alt'a, éra grecii 'lu rodu tocmai la inima, si totusi inchis u la midiulocu intre aceste trei némuri atatu de eterogene, elu a remasu pana astadi curat u romanescu din tóte punctele de vedere.

Modulu prin care acesti frati ai nostri, imprasciati nu numai in Macedoni'a propriu disa, ci inca in Epiru, in Thesali'a, in partile Eladei, au mantinutu totu fondulu si tóta form'a nationalitatii romane, ni se pare la prim'a vedere a fi nu numai unu lucru estraordinariu, ci chiar unu miraculu.

In adeveru, Domniloru, sunt preste cinci secoli decandu romanii de preste Dunare au perduto cu desevérsire orice umbra de independintia nationale, orice vestigie de libertate sociala, orice suveniru de esistentia politica. Sclavi fiscale ai turcului si sclavi eclesiastici ai propagandei grece, ei au purtat si pórta inca pana in momentulu de facia jugulu unei robie indoite.

Acést'a nu este totulu. Unu poporu subjugatu se apera cate odata contr'a asimilatiunei straine prin arm'a literaturae nationale. Astfeliu, de exemplu, boemii nu s'au germanisatu cu totulu numai din caus'a avutiei monumentelor literarie. Ei bine, romanii de preste Dunare nu aveau nici macaru acestu singuru refugiu contr'a influintelor din afara. Lipsiti de orice literatura, lipsiti de scóle, lipsiti chiaru de alfabetu, ei erau

siliti a priimi orbesce cultur'a gréca, a careia prima dogma a fostu totud'aun'a: rusinéza-te de a fi romanu.

Nici acést'a, Domniloru, nu este iuca totu. Gramaditi pre la strimtore in muntii loru, supusi unei clime aspre si cultivandu unu pamentu ingratu, Romanii de preste Dunare adesori parasescu cuibulu stramosiescu, cauta unu norocu mai bunu sub cerulu tieriloru departate, se asiéza in orasiele cele comerciale ale Europei, la Vien'a, la Triestu, la Pest'a, la Marsili'a, la Veneti'a; si apoi asigurandu'si printr'unu negotiu onestu, o staricica independinte, se intorcu in patria aducêndu inapoi aceeasi inima romanésca, dar totudeodata o limba mai stricata, moraluri mai ecsotice, simpatii mai straine..... Precum u vedeti, Domniloru, sclavi'a politica si spirituala, absenti'a de orice literatura si obiceiulu emigratiuniloru ar fi trebuitu se concurga intr'unu modu puternicu a desnationalisá cu desevêrsire miculu pumnu de romani de preste Dunare, separati prin munti, prin fluvie si prin ginti barbare de catra fratii loru din Moldov'a, din Tiér'a-Romanésca si din Ardealu.

Si cu tóte astea ei nu si-au pierdutu nationalitatea! Angerulu pazitoru alu romanismului transdanubianu a fostu femeea. (Aplause.)

In calatori'a sa la romanii din Macedoni'a D. Bolintinénu dice: „Femeile singure tienu la nati'a loru. Daca vreodata acestu poporu va scapá de a fi contopitu, va avé o limba cultivata, o literatura, o istoria, unu nume insférstu, elu va fi datoriu acést'a numai femeiloru romanè.“ Inca pre la incepulum secolului presinte, calatoriulu englesu Martinu Leake, carele cunoscuse deaprope pre fratii nostri de preste Dunare, a facutu dejá aceeasi observatiune. „Cele mai multe femei, dice elu, nu intielegu nici o alta limba afara de cea romanésca, pre candu toti barbatii vorbescu grecesce.“ Se-mi mai permiteti, Domniloru, de a ve citá unu exemplu isolatu, care va servi a completá constatarile lui Martinu Leake si ale Dului Bolintinénu. Se scie ca celebrulu Coletis, celu mai mare diplomatu alu Eladei moderne in urm'a renascerei din 1821, era romanu din Macedoni'a. Crescutu printre greci si ajunsu in noulu loru regatu la un'a din positiunile cele mai inalte elu nu se sfia de a-si dá in fac'ia lumei aerulu unui elinu. Inse Coletis tineea la densulu o sora, care nu sciea o bóbă grecesce. Astfelui se intemplá adesea, ca acea sora intrá in camer'a ministrului, tocmai atunci, candu elu vorbiá cuiva despre patri'a lui Pericle si a lui Epaminonda, si intrerumpendulu de odata printr'o in-

trebare, 'lu siliá ai respunde romanesce. Coletis a remasu romanu pana la móre numai din caus'a suorei sale. (Aplause prelungite.)

Se fi fostu óre totu femeea instrumentulu salvarei nationalitatii romane in Moldov'a si in Tiér'a-Romanésca? Nu, Domniloru. Mi pare reu de acésta pucina curtenia pentru seculu frumosu din Romani'a Dunaréna, dar adeverulu mai presusu de tóte! Am avutu si noi femei mari, femei ilustre, femei eroice, cá mum'a lui Stefanu celu mare, cá domniti'a Floric'a a lui Mihaiu vitézulu, cá domn'a Rocsandr'a a Lapusnéului, cá domn'a Chiajn'a a lui Mircea-Voda, si mai multe altele, pintre cari ar fi o crima din parte-ne de a nu mentioná pe acea Anet'a Ipatésc'a, care, intrarmata cu dóue pistóle, incuragiá la 1848 poporulu Bucurescianu la apararea libertatiloru democratice. (Aplause entuziastice.) Dar tóte aceste virtuti individuale, ori catu de sublime, totusi nu putéu avé, decat u numai influint'i a restrinsa si momentana a unoru esceptiuni.

Mi se va spune, póté, ca independint'a politica a fostu mantuitóri'a nationalitatii romane pre tiermii Dunarei. Da, inse cum óre unu poporu atatu de micu a fostu in stare de a se mantiené atatu de liberu in midiloculu atatoru loviri, din atatea parti, in cursu de atatia secoli? Mi veti spune, Domniloru, ca acést'a se esplica prin viteji'a strabuniloru nostri? Prin minu-nile Cepesiloru, Mirciloru, Stefaniloru, Raresiloru, Mihailoru.... Solutiunea mi se pare a fi cu totulu ilusoria. Au fostu alte popóre totu atatu de brave cá si romanii, avendu in fruntea loru pre nisce principi totu atatu de eroici, mai bucuranduse pre deasupr'a de fortificatiunile naturale, cele mai neabordabile, si totusi viteji'a cea mai supra-umana n'a pututu asigura independint'a loru politica. Albani'a sub Scanderbeg este in acésta privintia prob'a cea mai apropiata de situatiunea istorica a Romaniei Dunarene. Astfeliu nu este de ajunsu de a dice, ca nationalitatea nostra de aice s'a conservat multiumita independintiei politice, ci trebue se mai cautamu insasi originea rationala a acestei independintie, si numai atunci vomu pute cunósce adeverat'a causa, pentru ca eu si Dvóstra, Domniloru, suntemu romani pana astazi.

Positiunea geografica, éta cheia enigmei. Sub acestu cumentu eu nu intielegu muntii, pescerile, padurile, fluviele, pu-stietatile, si tóte celealte unelte strategice naturale, cari potu procura unui poporu o scapare trecatória intr'unu resbelu, dar nu voru fi nici odata in stare de a garanta in perpetuitate in-

dependinti'a politica a unei tiere. Positiunea geografica a Romaniei Dunarene vré se dica locusiorulu seu la midilociu intre trei imperie mari, puternice si rivale: d'antaiu Poloni'a, Ungaria'si Turci'a; apoi prin schimbarea numelor, Turci'a, Austri'a si Rusi'a; déra in orice casu, totudeau'n'a trei, nici mai multu nici mai pucinu; tienendu catesi-trele ochii loru atentati asupr'a tierisiórei nóstre, revuind'o cu lacomia catesi-trele, si astfeliu impedeandu fiecare unulu pre altulu in realisarea visului comunu. Provedinti'a a mai voit u pe de asupr'a, că aceste trei puteri se nu se pôte impaca nici odata cu scopu de a imparti Romani'a Dunarena in mai multe bucati, precum Austr'i'a, Rusi'a si Prusi'a impartira in secolulu trecutu regatulu polonu. Prim'a incercare in acestu sensu se facuse inca la 1494, candu regele Ungariei si acelu alu Poloniei tienura conferintia secreta la Leutschow, de unde se despartira apoi indesertu, ca-ci fiecare vré se aiba totulu si nici unulu nu se multumia cu o parte, fara a mai vorbi ca Turci'a n'a fostu consultata. Apoi in timpii moderni Austr'i'a reusi a sustrage Bucovin'a si o parte din Banatulu Craiovei, Rusi'a rapi Basarabi'a, dar totusi insasi inim'a Romaniei Dunarene remase neatinsa, multumita eterneloru certe internationale intre cele trei colosuri invecinate, caror'a le placeau de o potriva gurele Dunarei.

Asia dara, precumu femeea salvà nationalitatea romana din Macedoni'a, totu asia positiunea geografica ne servi dreptu scutu in Moldov'a si in Tiér'a-Romanésca. Strabunii nostri din timpii idolatriei negresitu ca ar fi idealisatu aceste dôue mari conclusiuni istorice, dandule locu in religiunea nationala, prin edificarea unui templu in numele dieului Danubiu pre malurile Dunarii si alu unui altariu in onórea dieitiei Venus pre culmea Balcaniloru.

In Transilvani'a rolulu femeii si alu positiunei geografice a jucatu cartea. Da, Domniloru, numai inveniatur'a si sacerdotii sei, sacerdoti in tóta puterea cuventului, ca-ci in cea mai mare parte ei au fostu preoti ai evangeliului, au mantuitu nationalitatea nóstra de preste Carpati. Pana la secolulu alu XVI. romanii din Ardélu se bucurá si ei, dinpreuna cu sasii, cu se-cuui si cu ungurii, de tóte drepturile civile si politice, in catu nu este de mirare ca romanismulu a traitu pana atunci. Dela secolulu XVI. in josu se incepura, crescêndu cu o repeditiune infernală, acele monstruoșe persecutiuni judiciare, administrative, sociale, cari redusera, in fine, pre fratii nostri din Transilvani'a la trépt'a legala de nisce dobitoce fara cuventu si fara

vointia, supuse biciulu unoru stapani venetici. Nationalitatea romana trebuiá se piéra in Ardélu; trebua se piéra precum a perit nationalitatea litvana in Prusi'a, pusa de catra cavalerii teutonici intocmai in aceeasi situatiune curatu animala, in care legislatiunea maghiara a pusu pre romanii din Transilvani'a. Inse ochiulu lui Dumnedieu veghia de susu asupr'a Daciei lui Traianu, si tocmai atunci candu prapasti'a desnationalisarii se deschisese amenintiatória sub picioarele ardeleniloru, provedinti'a le siopti in taina: „Invetiati carte romanésca si 'ti fi mantuiti!” (Aplause.) Dela 1560 se incepe misicarea literar'a nationala in Transilvani'a. Cele d'antaiu carti tiparite in limb'a romana au vediutu lumin'a la Brasiovu si la Orestia, aprópe cu unu secolu inainte de publicatiunile lui Mateiu Basarab'a si ale lui Vasile Lupulu in Moldov'a si in Tiér'a-Romanésca. Estrem'a raritate actuala a psaltirei diaconului Coresi, a Paliei lui Vladic'a Tordasi, si a celorlalte tiparituri romane din secolulu XVI., dovedesce mai bine decatú ori-ce alta consideratiune, ca acele carti au trecutu prin mii de maini, au visitat mii de bordee, si in urm'a unei circulatiuni intinse, s'au usatu si au disparutu că acele monete ce nu se odichnescu nici odata in lada.

De atunci incóce progresulu invetiaturei in sensulu nationalu nu s'a mai intreruptu unu singuru minutu in Transilvani'a, si ajunse in fine in secolulu nostru la o desvoltare atatu de fecunda, incat ufratii ardeleni, reversandu in giurule prisosulu abundantiei, ne detera chiar noué pre Lazaru, pre Laurianu, pre Barnutiu, pre Iuonu Maiorescu, pre Papiu... (Vii aplause.)

Astfeliu, Domniloru, cartea a fostu sublimulu instrumentu, prin care provedinti'a a perpetuatu nationalitatea nóstra in Transilvani'a, resistandu la tóte lovirlile inamiciloru straini si la tóte uneltirile tradatoriloru, fara cari n'a fostu nici odata nici o na-tiune, precum n'a fostu nici odata nici unu corpu, ori catu de frumosu, fara că se 'lu fi defiguratu din candu in candu cate o buba. Cartea trebuie se fie si de acumu inainte principal'a arma a romaniloru din Ardélu (aplause), in privinti'a careia sabi'a si pusc'a jóca rolulu secundariu alu unui efectu in faci'a unei cause. Societatea Transilvani'a, destinata a respandi invetiatur'a printre fratii nostri de preste Carpati, este un'a din manifestatiunile acestei trebuintie providentiale.

Éta de ce, Domniloru, eu nu me temu a afirmá cu mandria, ca acésta societate o se aiba si ea o particica la man-tuirea romanismului din Ardélu, ca-ci cartea este mantuire. Se traiésca societatea Transilvani'a! (Aplause prelungite.)

C l i o.

(Continuare).

Despre dietele Transilvaniei. Lucrarile constituanteleloru si ale corpurilor legislative dau partea principale si esentiala la scrierea istoriei unei tieri. Multu timpu a cursu disputa intre politicii si istoriofilii transilvani asupr'a intrebarei, deca marele Principatu alu Transilvaniei s'a bucuratu seu nu, pana la an. 1526, adica pana la catastrofa dela Mohaciu, de legislatiune propria. In an. 1837 adica nainte cu 31 ani compatriotulu Ludovicu Galu publicase in Clusiu una colectiune prescurtata despre dietele Transilvaniei, cu care voise a proba, cumca aceasta tiéra dela despartirea ei de Ungari'a inca'si avuse dietele sale. Auctorulu acestei carti inregistră pe 266 pagine unu mare numaru de diete, ale caroru urme lea descoperită dela 1529 pana la 1834. Inse principalulu si minunatul meritu alu colectiunei comitelui Iosifu Kemény sta mai alesu in important'a impregiurare, ca ne documentează pentru cateva diete transilvane, care s'a tienutu in periodulu trecutu pana la Mohaciu si anume dela 1256 pana la 1526. Dece pe unu periodu de 270 ani se descoperira diete, apoi se pote inchiaá cu cea mai mare probabilitate, ca s'a mai tinutu si alte diete că in orice tiéra autonoma, ale caroru urme inse au disparutu. Se le vedemu pre tóte in ordine.

Extractus ex Indice Codicis Diplomatici II. Dni Com. Josephi Kemény in 12 Tomos distributi.

I. Comitia.

Anno

- 1256 Comitia seu Synodus in Hungaria. Codicis Diplomatici Tomo 1. pag. 31.
1291 Mense Martio Comitia in Hungaria, his Comitiis intererunt et Transilvani, et refraenabantur Transilvani Saxones p. 87—89, item p. 98 Decretum Comitiale Inaugurale.
1308 Comitia in Hungaria. Pag. 117.
1322 Comitia in Transilvania in Keresztes, ubi Nobiles, Siculi, Saxones et Eppus Transilvanus praesentes. P. 205.
1352 Momoria antiquiorum Comitorum Budae in Hungaria sub Ludovico Rege celebratorum. Cod. Dipl. Tomo II. pag. 21; his et ablegati Transilvanorum intererant, ibidem.
1366 Comitia Thordae praesente Ludovico Rege celebrata p. 91, 93 et eodem anno p. 107.
1450 Comitiorum in Transilvania vestigia. Cod. Dipl. T. III. pag. 179.
1459 Aequae comitiorum in Transilvania vestigia. — pag. 252.
1468 Consuetudo (rectius fors Constitutio Transilvaniensis. — pag. 326.
1474 Transilvani mittunt legatos ad Mathiam Regem. — p. 401.
1484 " " " " " — p. 446.

- 1499 Comitorum in Transilvania vestigia. Cod. Dipl. T. II. p. 65.
1505 Comitia celebrant Siculi. — p. 123.
1515 Comitia in Vásárhely. Supplemento Cod. Dipl. T. IV. p. 14.
1524 Comitia Thordae. — p. 100 bis.
1524 Comitia in Vásárhely. — p. 101.
1526 Comitia Enyedini p. 110 et 111, in Medgyes p. 119.
1531 Comitia in Trannia. P. 185.
1534 Memoria comitiorum. P. 231, 232.
1541 Comitia in festo s. Georgii Segesvarini. — p. 310.
1542 Comitia Thordae feria IV. post Dominicam Judica p. 349. Nb. Comitia in Hungaria 1521 p. 63, 1527 p. 63, 1527 p. 133; Budae ad Dominicam Reminiscere 1527 p. 132; Budae in festo Valentini Martyris 1529 p. 173.
1553 Constitutio Regnicolarum citatur. Pag. 454 et 456.
1554 Comitia in Transilvania in Civitatibus Saxonis nonnisi in summa necessitate celebrentur. Suppl. Cod. Dipl. T. VII. p. 96.
1556 Comitia Kolosvárini ad festum s. Jacobi. Cod. Dipl. T. V. p. 65 et 66, item p. 303.
1556 Comitia Kolosvarini ad festum Catharinae. P. 126.
1557 Comitia — p. 26.
1558 Comitia Claudiopoli. Suppl. Cod. Dipl. T. VII. p. 149.
1565 Comitia. Cod. Dippl. T. VI. pag. 76.
1566 Comitia Albae-Juliae ad festum Nativitatis Mariae. Suppl. Cod. Dipl. pag. 195.
1571 Comitia . . Cod. Dipl. T. V. p. 184.
1575 " Claudiopoli in festo S. Jacobi Apostoli. Suppl. Cod. Dipl. T. VII. p. 374, 378, 391. — Nb. Comitia in Hungaria 1551 p. 26 bis, 1552 p. 27, 1555 p. 123.
1576 Comitia Kolosvárini ad festum B. Jacobi Apostoli. Cod. Dipl. T. V. p. 228, 229, 231, 247.
1578 Comitia Kolosvárini ad festum Georgii, item 1579 p. 332.
1580 Comitia Albae-Juliae ante Junium. P. 337.
1581 (ante) Comitia Kolosvárini sub Christophoro Bathori. Cod. Dipl. T. VII. pag. 400, 401.
1583 Comitia. Cod. Dipl. T. V. p. 383.
1588 Comitia Medgyesini. Cod. Dipl. T. XI. p. 26.
1592 Comitia in Autumno. Cod. Dipl. T. VI. p. 143.
1600 Comitia Mediae in Novembri. P. 283, 284.
1609 Comitia Claudiopoli in Mayo. P. 475, dto. 26. Apr. Cod. Dipl. T. XI. pag. 164.
1610 Comitia Bistritii 25. Marty. Cod. Dipl. T. VII. p. 24, 106, 202, 203.
1611 Comitia Cibinii ultima Aprilis. Cod. Dipl. T. VII. p. 203.
1612 (ante) Comitia Szerencsiensia. Pag. 49.
1613 Comitia habita, horum articuli citantur. Cod. Dipl. T. VII. p. 518.
1614 Comitia 17. Januarii. — p. 134. — Reg. Arch. T. III. p. 389.
1614 Comitia Mediae Dominica Reminiscere. Cod. Dipl. p. 136.
1615 Comitia 27. Septembris. Reg. Arch. T. IV. p. 85.
1616 Comitia. Cod. Dipl. T. X. p. 236.
1620 Comitia ante Majum. Cod. Dipl. — 285.
1622 Comitia Kolosvár 1. May. — 346.

- 1625 Comitia Albae 1. May. — p. 346.
1628 Comitia Albae 27. Aprilis. — p. 392.
1630 Comitia. Reg. Arch. T. III. pag. 223.
1631 Comitia Albae 28. Febr. Codicis Diplomatici pag. 569.
1633 Comitia Albae 12. May. Cod. Dipl. Tomo VIII. pag. 57.
1634 Comitia Albae Junio. — p. 76.
1635 Comitia Albae Junio. — p. 92.
1637 Comitia Mediae 1. Martii. — p. 142, 143.
1639 Comitia Albae 1. May. — p. 196.
1642 Comitia Albae 16. Febr. — p. 230.
1642 Comitia Albae articulus 13. P. 415.
1643 Comitia circa festum ascensionis. — p. 254.
1646 Comitia Albae 10. Marty. — pag. 281, 291, 292, 298.
1646 Comitia dto " " — pag. 417.
1646 Comitia dto 11. Marty. Reg. Arch. T. II. pag. 177.
1646 Comitia dto ultima Marty ibidem — p. 153.
1649 Comitia dto 23. January. Cod. Dipl. T. VIII. p. 379.
1649 Comitia Posoniensia, ubi ablegati Principis Transilvaniae. P. 387.
1650 Comitia. — pag. 400.
1650 Comitia Albae ante Octobrim. P. 403.
1650 Comitia Martio. — pag. 412.
1650 Comitia articulus 4. — p. 412.
1650 Comitia. Cod. Dipl. T. IX. p. 272, 273.
1650 Comitia. Cod. Dipl. T. X. P. 146.
1653 Comitia Albae 15. Januarii. Cod. Dipl. T. VIII. p. 105.
1653 Comitia Albae 15. Januarii. Cod. Dipl. T. VIII. p. 456.
1657 Comitia Albae. — p. 506.
1657 Comitia. Reg. Arch. T. III. pag. 389.
1659 Comitia. Reg. Arch. — pag. 389.
1661 Comitia. Reg. Arch. — pag. 389;
1662 Comitia in Martio. Cod. Dipl. T. IV. pag. 67.
1663 Comitia in Maros-Vásárhely 20. Oct. T. VII. p. 320, T. XI. p. 14.
1664 Comitia in N.-Sink 16. Febr. Cod. Dipl. T. IX. p. 59, 68, T. XI.
pag. 349.
1665 Comitia 10. Sept., item 1678 1. Oct. Reg. Arch. T. IV. pag. 336.
1667 Comitia in Vásárhely. C. D. T. IX. pag. 145.
1668 Comitia Bistricii 28. Januarii. Cod. Dipl. — p. 128 et 145.
1669 Comitia Albae ad 25. Januarii. — — p. 152, item Reg. Arch. T. IV.
pag. 112, 113.
1674 Comitia Albae. Cod. Dipl. — p. 300.
1678 Comitia. Reg. Arch. T. III. pag. 224.
1681 Comitia Albae. Reg. Arch. T. II. pag. 136, item T. III. pag. 389
item Cod. Dipl. T. IX. pag. 266.
1682 Comitia Albae. Cod. Dipl. — p. 270, item Reg. Arch. T. III. 389.
1683 Comitia Segesvár Februario. Reg. Arch. T. II. p. 136, 1684 p. 373.
1685 p. 262; item Reg. Arch. T. III. p. 252 et 390.
1689 Comitia. Reg. Arch. T. III. p. 390.
1692 Comitia. Cod. Dipl. T. IX. p. 327. — Resolutio ad articulos anni
1692 de 1693 p. 341.
1693 Comitia Thordae Octobri. Cod. Dipl. — pag. 362.

- 1694 Comitia Thordae Novembri. — pag. 384.
1698 Comitia Albae Aprili — pag. 502.
1701 Comitia Albae 7. Januarii. Cod. Dipl. T. VII. pag. 321.
1702 Comitia Albae 7. Januarii. Cod. Dipl. T. XI. pag. 35.
1703 Comitia Albae 15. Nouemb. Cod. Dipl. T. XII. pag. 48 et 60.
1704 Comitia Cibinii 20. Marty. — " pag. 63.
1706 Comitia — 26. Febr. — Resolutio Caesarea. — — p. 81.
1714 Comitia — p. 137, 139.
1719 Comitia in Kolosvár Januario. Cod. Dipl. T. IX. p. 129, T. XII.
pag. 141.
1722 Comitia. Cod. Dipl. T. XII. pag. 153 et 167.
1726 Comitia — " pag. 237.
1728 Comitia Cibinii 10. Apr. — — pag. 303, 236.
1729 Comitia — — p. 314, 315.
1732 Comitia — — p. 343.
1733 Comitia — — p. 334, item Reg. Arch. T. IV. pag. 248.
1737 Comitia — — p. 423.
1740 Comitia — — p. 443.
1757 Comitia — — p. 462.
1781 Comitia — — p. 454.

Istoriografii nostrii nu'si voru pregeta a compara acestu catalogu alu dietelor remasu dela c. Kemény cu celu citatu mai susu alu lui Gál, intitulatu: „Az Erdélyi diaeták végzé-seinek nyomdokai és a compilata constitutio után költ artikulusok kivonyatja. Egybeszedte G. L. Kolosvárt 1837.

(Va urma).

D o n c i l a.

Sub celu paru mare din satu
Zace Donciulu pe unu patu;
Nóa ani si jumatare
De candu zace elu pe spate!
Pentru dênsulu nu e vara,
Nu e dulce primavara,
Ci numai viatia-amara!
Pe de-o parte carnea-i cade,
Pe de alt'a vermi 'lu rôde,
Elu se róga totu mereu,
Se'l'u slobôda Dumnedieu.
Tóta lumea l'au lasatu,
Lumea téta l'au uitatu,
Numai sora-sa, Ancuti'a
Anicutia Romancuti'a,

Lucéferulu satului,
Salb'a imperatului,
Nici pe Donciu l'au lasatu,
Nici pe Donciu l'au uitatu.
Nóa ani ea l'a catatu,
Nóa ani si jumatare
L'a catatu totu cá pe-unu frate.
Di si nôpte l'a veghiatu,
Perne albe i-a mutatu,
Candu la capu, candu la picioare,
Candu la umbra, cand la sóre!
Intr'o di elu o vedea,
Ca de plansu se ascundeá,
Si cu jale asia-i dicea:
„Ce-i, Ancutio, draga mea?

Ochisiorii tei frumosi
Suntu că doi luceferi rosi;
Póte ca ti-au venitu greu
De candu tu me cati mereu?
— Ba, ferésca Dumnedieu!
Nu-i ast'a, dragutiulu meu.
Dar unu plansu m'au apucatu,
Ca pe fetele din satu
Grea urgie au picatu!
Ca scii, frate, unu Mîrzacu
Au sositu dela Bugeacu
Si prin tiéra face jacu.
Langa satu elu s'a opritu,
Sub unu cortu mare pîslitu,
Si-ori ce vrea Tatarulu cere
Totu in sila si 'n putere.
De totu omulu de pe-aici
Diece galbeni venetici,
Si de fie-care casa
Cate unu mielu s'o gâsca grasa,
Ear pe nóptea fie-care
Cere cate-o fata mare!
— Hei, Ancutio, drag'a mea,
Faca Dumnedieu ce-a vrea!
Tu se n'ai nisi o pasare.
Ferbe lapte intr'o caldare
De mi gatesce-o scaldatóre,
Si me fréca 'ntr'unu norocu
Cu flôre de busuicou,
Dór mi-ar potoli celu focu.
Apoi ada-mi haine dalbe
Cusute cu firuri albe:
Ada-mi si armele mele,
Ce lucescu că nisce stele.
Apoi chiama din campia
Calulu meu de voinicie,
Care plange candu me vede
Si de-i dici că moru, nu crede!"
Elu in lapte se scaldá,
Cu busuiocu se freca,
Haine dalbe imbracá,
Calulu si'l'u incalecá,

Si catu se vedea calare
Strigá totu in gur'a mare:
„Remai, soro, sanatósă
Că o viórea frumósa
Intr'unu paharelu pe masa!
Si tu Sioime ce nechezi
Si de ból'a mea nu crezi,
Se te vedi cumu te repedi,
Candu in mine me ghîndescu,
Se repunu capu tatarescu!"
Sioimulu veselu nechezia,
Sborulu iute 'si rapedia
Epuresce, ogaresce,
Paseresce, fulgeresce,
Si 'ntr'o clipa ajungea
La cortulu lui Crimu Hogeia.
„Bunu sositu, ghiauru Doncila!
De-mi aduci vreo copila,
Ada-mi tu pe sora ta,
Ca nu dorescu pe alt'a,
— Iti aducu alta mirésa,
Mai frumósa, mai alésa,
Care candu te-a saruta,
Halulu de viatia ta!
— Cine-i, bre Doncila, cine?
Unde, unde-i s'o vedi bine?
— Eat-o, ici in brû la mine!
En vedi catu e de frumósa,
De subtire, de luciôsa.
Ce glasuti zinghenitoru
Scóte candu o prinde doru,
Dar mananca omu de viu
Si tiae capu de deliu.
— Ah! amaru, amaru Doncila!
N'amu cerutu asia copila.
Dute cu dênsa inapoi,
Ca eu plec' adi dela voi.
— Ba nu! vreu se te cununu
C'amu giuratu se fiu adi nunu."
Pal'a 'n aeru fulgerá
Capulu Mîrzacescu sburá!
Apoi Donciulu se 'ntorcea,

Anicutiei de dacea: Si numai dintr'unu sarutu
„Bielulu omu! norocu nu are; Capulu lui 'si lau perduto!“
I-amu dusu lui o fata mare,
Din baladele lui Vas. Alecsandri.

Nr. 216. 1868.

Protocolul siedintei estraordinarie a comitet. asociat. trans.

tienute in 19. Aug. c. n. a. c. sub presidiulu Rev. D. vicepres. I. Hanni'a, fiendu de facia DD. membri ai comitet. Ilustr. sa D. consiliariu P. Dunc'a, D. senatoriu Petru Rosc'a, D. advocatu dr. I. Nemesiu, D. prof. si parochu Zach. Boiu, secret. II. I. V. Rusu, D. capitanu si cassariu alu asoc. Const. Stezariu si D. redact. si bibliot. alu asoc. N. Cristea.

§. 90. Rev. D. vicepres. in conformitate cu conclusulu comitet. adusu in siedint'a din 7. Iuliu a. c. §. 71 pune la ordinea dilei regulamentulu proiecatu de Ilustrit. sa D. consil. de curte Iacobu Bolog'a, in privint'a infientiarei de reuniuni tienutali si agenturi comunali, pentru desvoltarea activitatiei asociat. si totu odata poftesce pre membrii comitet. a se dechiará in acestu obiectu.

Conclusu. Deórance comitetulu, in pertractarile sale, relative la punerea in lucrare a numitului regulamentu, a intimpinatu atari greutati, preste cari n'a pututu nici cu ast'a ocasiune trece, fara de a simti lips'a de desluciri dela resp. D. propunatoriu, ér' D. propunatoriu din caus'a unei lovitur fatale venite asupr'a pretiutei familie nefiendu in stare nici astadata a se puté presentá la siedintia, asia acestu comitetu se afla indemnátu a decide: ca obiectulu de sub cestiune se se astérna procsimei adunari generale, spre pertractare si mai departe dispunere.

§. 91. Secret. II. aducêndu inainte, ca se aprobia implementarea terminului defisptu pentru concursele, ce voru intrá la comitet. asociatiunei in privint'a celoru 3 stipendia de cate 150—200 galbeni, create din partea societ. „Transilvani'a“ din Bucuresci, face propunere, că comitet. se binevoiesca a esmitre din sinulu seu o comisiune pentru censurarea acelor'a.

Conclusu. Comitetulu primindu propunerea secret. II. alege de membrii ai comisiunei proiectate pre Ilustr. sale DD. consiliarii Pavelu Dunc'a si Petru Manu, pre D. senatoriu P. Rosc'a si D. pasochu si profesoriu Zach. Boiu cu insarcinarea de a raportá in siedint'a cea mai deaprope.

§. 92. Totu cu ast'a ocasiune secret. II. dà cetire unei

chartii adresate asociatiunei din partea D. redactoriu alu foiei „Romanulu tieranu“ T. Pascalu, dupace incunosciintiaza, ca s'a engagiatu a dă comuneloru rurali unu numeru de exemplaria gratisu din foi'a sa, si dupace totuodata si trimete asociat. cate 10 exempl. din Nr. 1 si 2, cere sprijinirea caldurósa a comit. pre acestu terenu, tientatoriu la desvoltarea si cultur'a poporului, si in urma, recomandandu in atentiuinea comitet. programulu foiei sale, cuprinsu in Nr. 1, poftesce a se esaminá si apoi a i se face propositfunile, ce se voru aflá mai capabile pentru ajungerea scopului propus.

Conclusu. Din considerarea importantiei obiectului, că comitetulu se pótă dupa potentia si impregiurari satisface doreniteloru si propunerilor espuse in pretiuit'a charthia a Dlui redactoriu T. Pascalu, se afla indemnatu a decide, ca aceeasi charthia dinpreuna cu Nrii trimesi din „Romanulu tieranu“ si resp. programulu acestei foi se se predea spre cercetare si opinare comisiunei alese sub §. precedente.

§. 93. Secret. II. insirandu spesele ce le au oficialii asoc. in calatori'a loru la adunarea gener. a asociat., face propunere, că comitet. se binevoiesca a luá mesuri pentru recompensarea acelor'a.

Conclusu. Comitet. aflandu ca e dreptu si cuviintiosu, că oficialii asociatiunei se-si capete recompensarea cheltuielor sale, ce le facu mergêndu ex ofieio pre la adunarile generale ale asociat., decide a se propune si a se recomandá adunarei generale procsime, recompensarea acelor'a cu acelu adaosu, că aceeasi adunare generale se binevoiesca a se ingrigi, că in bugetulu preliminariu pre anulu viitoriu se intre si o rubrica speciala pentru atari erogate.

§. 94. Se presentéza testimoniale iuristului dela universitate din Vien'a Georgie G. Rusu despre coloquiele tienute cu resultatu fórte bunu in decursulu an. scol. 186 $\frac{7}{8}$ din unele specialitatii ale scientieloru juridice.

Se iea spre scientia.

§. 95. Se presentéza o scrisori a Dlui profesori Instinuu Popstu ddto. 7. Augustu a. c., prin care aduce la cunoscintia presidiului asociat., cumca domni'a sa are o disertatiune pregatita pentru adunarea generale din anulu curente sub titlulu: „Panegiricu asupr'a poetului Andrei Muresianu“, dar manuscrisulu resp. nu l'u pótă strapune cu acést'a ocasiune, fiindu ca patimindu de bôla de ochi nu l'a pututu gâtá inca.

Se iea spre scientia.

Cu aceste siedinti'a comitet. inceputa la 4 ore d. amiad, se inchia pre la $6\frac{1}{2}$ ore ser'a.

Sibiu, in 19. Augustu c. n. 1868.

I. Rusu mp.
secret. II.

I. Hannia mp.
vicepres.

Ad Nr. 218. 1868.

Publicarea banilor incursi

la fondulu asociat. trans. dela siedinti'a comitet. din 4. Aug. c. n. pana la siedinti'a estraordinaria a accluia tienuta in 19.

Aug. c. n. a. c.

1. Prin D. secret. la sectiun. trans. a tableei septemv. si col. asoc. in Pest'a dr. Iosif Galu s'a trimesu ca tacsa de m. ord.:	5 fr.
a) Dela D. profes. si deputatu dietalu Al. Romanu tacsa de m. ord. pre an. viit. alu asoc. $186\frac{8}{9}$	5 "
b) Dela D. asesoriu la tabl'a regia si deputatu dietale Mateiu Popu/ Grideanulu tacsa de m. ord. pre an. cur. $186\frac{7}{8}$	5 "
c) Dela D. cons. de sectiune si deputatu dietalu I. cavaleriu de Puscariu tacsa de m. ord. pre an. cur. $186\frac{7}{8}$	5 "
d) Dela D. cons. gub. si deputatu dietale Ilie Macelariu tacsa de m. ord. pre an. cur. $186\frac{7}{8}$	5 "
e) Dela D. advocatu si deputatu dietale dr. Avramu Tincu tacsa de m. ord. pre an. cur. $186\frac{7}{8}$	5 "
f) Dela Il sa D. septemviru Georgie Angyal tacsa de m. ord. pre a. cur. $186\frac{7}{8}$	5 "
g) Dela D. secretariu la sectiunea tableei septemvirale dr. Iosif Galu tacsa de m. ord. nou pre an. cur. $186\frac{7}{8}$	5 "
	Sum'a . 35 fr.
2. Rev. D. vicariu alu Naseudului Gregoriu Moisilu arata cumca celi 40 fr. v. a. administrati — fara consemnatiiunea numelor — cu ocasiunea adunarei gen. a asoc. tienute la Clusiu in an tr. 1867 au fostu tacsele de m. ord. incurse dela urmatorii Domni:	
a) Dela D. cancelistu Gregoriu Hangea ca tacsa de m. ord. pre an. $186\frac{5}{6}$, $186\frac{6}{7}$	10 fr.
b) Dela D. capitanu pens. Severu Hangea tacsa de m. ord. pre anii $186\frac{5}{6}$, $186\frac{6}{7}$	10 "
c) Dela D. asesoriu de sedria Masimilianu Lic'a tacsa de m. ord. pre an. $186\frac{5}{6}$	5 "
d) Dela D. fisicu distr. dr. Stefanu Popu tacsa de m. ord. pre an. $186\frac{6}{7}$	5 "
e) Dela D. parochu in Tih'a Moisi Popu tacsa de m. ord. pre an. $186\frac{4}{5}$	5 "
f) Dela D. vicariu Gregoriu Moisilu tacsa de m. ord. pre an. $186\frac{5}{6}$	5 "
	Sum'a . 40 fr.
3. Prin D. vicecapitanu distr. si col. asoc. Ioanu Codru Dragusianulu s'a trimesu la asoc. ca tacsa de m. ord. si pentru o diploma 46 fr. si anume:	

a)	Dela D. prot. Petru Popescu tacs'a de m. ord. pre 1866/7	5 fr.
b)	Dela Il. sa D. capitanu supr. Ladislau Tamasiu tacs'a de m. ord. pre 1867/8	5 "
c)	Dela D. vicecapitanu Ioanu Codru Dragusianulu tacs'a de m. ord. pre an. 1867/8	5 "
d)	Dela D. capitanu pens. Basiliu Stanciu Siandru tacs'a de m. ord. pre an. 1867/8	5 "
e)	Dela D. curatoriu basericescu Georgiu Aiseru tacs'a de m. ord. pre an. 1867/8	5 "
f)	Dela D. protofiscalu distr. Nicolau Sustai tacs'a de m. ord. pre an. 1867/8 si pentru diploma	6 "
g)	Dela V. vicefiscalu Samuele Radu tacs'a de m. ord. nou pre an. 1867/8	5 "
h)	Dela D. advocatu Aarone Densiusianu tacs'a de m. ord. pre an. 1866/7	5 "
i)	Dela D. asesoriu Iovianu Stoi'ca tacs'a de m. ord. nou pre an. cur. 1867/8	5 "
	Sum'a	46 fr.

4. Domnului Vasilie Mog'a din Zau pre campia a trimesu la cass'a asoc. ca tacsa de m. ord. nou pre an. 1867/8 . . . . . 5 fr.
(S'a obligatu in 10 ani a plati cate 5 fr. pre fiacare anu).

5. Prin D. negotiatoriu si col. asoc. in Muresiu-Osiorheiul Iosifu Fülep s'a trimesu la asoc. ca tacse de m. ord. 35 fr. si anume:

a)	Dela biserica gr.-cat. din Muresiu-Osiorheiul pre an. 1867/8	5 "
b)	Dela D. asesoriu la Tabl'a reg. Antoniu Strica pe anu 1867/8	5 "
c)	Dela D. negotiatoriu Danila Moldovanu pre an. 1867/8	5 "
d)	Dela D. negotiatoriu Georgiu Moldovanu pre an. 1867/8	5 "
e)	Dela D. negotiatoriu Ioanu Bárdosi pre an. 1867/8	5 "
f)	Dela D. negotiatoriu Radu Fogarasi pre an. 1867/8	5 "
g)	Dela D. negotiatoriu Iosifu Fülep pre anu 1867/8	5 "
	Sum'a	35 fr.

6. Prin D. asultantu si colectoriu alu asociat. Ioanu Zacharia s'a trimesu la asociat. 24 fr. ca colecte dela urmatorii Domni:

a)	Dela Ioane Bonca, teologu absolutu in Fofeldea	5 fr. — cr.
b)	Dela Petru Manoilă, invetitoria prim. in Fofeldea	5 " — "
c)	Dela Mateiu Alexandru, invetitoriu in Ilencu	5 " — "
d)	Dela An'a Zacharia, marit. I. Bonea in Fofeldea	— " 40 "
e)	Dela Iosifu Chirtopu jude in Fofeldea	1 " 50 "
f)	Dela Ioanu Stoic'a, notariu in Sasagiu	1 " 50 "
g)	Dola Simione Ciocanu din Glimboca'	— " 40 "
h)	Dela Chiridonu Ganea, economu in Fofeldea	1 " — "
i)	Dela Zosimu Chirtopu, colectoriu in Fofeldea	1 " — "
k)	Dela Iosifu Neagu, oratoriu	— " 50 "
l)	Dela Petru A. Sopa	— " 40 "
m)	Dela Ioanu M. Chirtopu	— " 40 "
n)	Dela Ioanu lui Zosimu din Fofeldea	— " 40 "
o)	Dela Ioanu Dragomanu din Cichendealul	— " 20 "
p)	Dela Dragomanu Dragoman din Cichendealul	— " 30 "
	23 fr. — er.	

	Transportu	23 fr. — cr.
q) Dela Aronu Chirtopu in Fofeldea	— „ 40 „	
r) Dela Ioanu Hidu, notariu in Fofeldea	— „ 50 „	
s) Dela Ioane Banea pretu in Cichendealul	— „ 40 „	
	Sum'a	24 fr. 30 cr.

Din care suma, D. colectoriu intrebuintandu 20 cr. v. a. pentru porto postale, s'a trimesu la cass'a asoc. sum'a de 24 fr. 10 cr. v. a. adeca: douăzeci si patru fioreni si diece cruceri v. a.

7) Prin D. jude supr. in pensiune si col. asoc. Gavirla Manu s'a trimesu la asoc. 15 fr. v. a. că tacsa de m. ord. pre an. 1867/8 si anume:

- a) Dela D. asesoriu in pensiune Ioane Titiei tac's'a de membru ord. pre an. 1867/8 . . . . . 5 fr.
- b) Dela D. asesoriu de sedria in comitatulu Solnocului interioru Andrei Iancu tac's'a de m. ord. pe 1867/8 . . . . . 5 „
- c) Dela D. jude supr. in pensiune Gavrilă Manu tac's'a de m. ord. pre an. 1867/8 . . . . . 5 „

Sum'a . 15 fr.

8) Au mai incurșu deadreptulu la cass'a asoc.:

- a) Dela D. c. r. capitanu in pensiune Ioanu Bradu tac's'a de m. ord. pre an. cur. 1867/8 . . . . . 5 fr.
- b) Dela D. proprietariu in Resinari Vis. Romanu tac's'a de m. ord. pre an. 1867/8 . . . . . 5 „
- c) Dela D. proprietariu in Câlnicu Georgie Munteanu tac's'a de m. ord. pre an. 1867/8 . . . . . 5 „
- d) Dela D. Nicolau Solomonu, prof. gimn. in Blasius, tac's'a de m. ord. pre 1867/8 . . . . . 5 „
- e) Dela D. asesoriu distr. Georgiu Fogarasianu junior tac's'a de m. ord. nou pre an. cur. 1867/8 . . . . . 5 „
- f) Dela D. medicu in Resinari Dr. Nicolae Stoi'a tac's'a de m. ord. pre 1867/8 . . . . . 5 „
- g) D. asesoriu de sedria in Hadadu Dr. Ioane Maniu tac's'a de m. ord. pre 1867/8 . . . . . 5 „
- h) Dela II. sa D. consilariu de curte pens. Iacobu Bolog'a tac's'a de m. ord. pre 1867/8 . . . . . 5 „
- i) Dela D. advocatu in Sibiu dr. Demetriu Racuciu tac's'a de m. ord. pe 1867/8 si pentru diploma . . . . . 6 „
- k) Dela D. negotiatoriu in Sibiu Gregorius Mateiu tac's'a de m. ord. pre 1867/8 . . . . . 5 „
- l) D. advocatu in Sibiu dr. Ioane Borcea tac's'a de m. ord. pre an. 1867/8 . . . . . 5 „
- m) Dela D. redactoriu Niculae Cristea tac's'a de membru ord. pre an. 1867/8 . . . . . 5 „

Sum'a . 61 fr.

Sibiu, 19. Augustu an. 1868.

Dela secretariulu asociatiunei trans. rom.